

ARVOT, VISIO JA MISSIO - työkalu LOPS-prosessiin Johdantoluento

Dosentti Risto Patrikainen

OPETUSHALLITUS
Lukioiden kehittämisverkoston webinaari
5.10.2020 klo 12.15-13.00

LOPS 2019

Luku 1.2 Opetussuunnitelman sisältö

- Paikallinen opetussuunnitelma sisältää mm. seuraavia osia:
 - lukion toiminta-ajatus eli **missio** ja arvopainotukset eli **visio**
 - oppimiskäsitys eli **opetus- ja oppimisteorioiden soveltaminen, opiskeluympäristöt ja opetusmenetelmät**
 - lukion toimintakulttuurin pääpiirteet

LOPS 2019

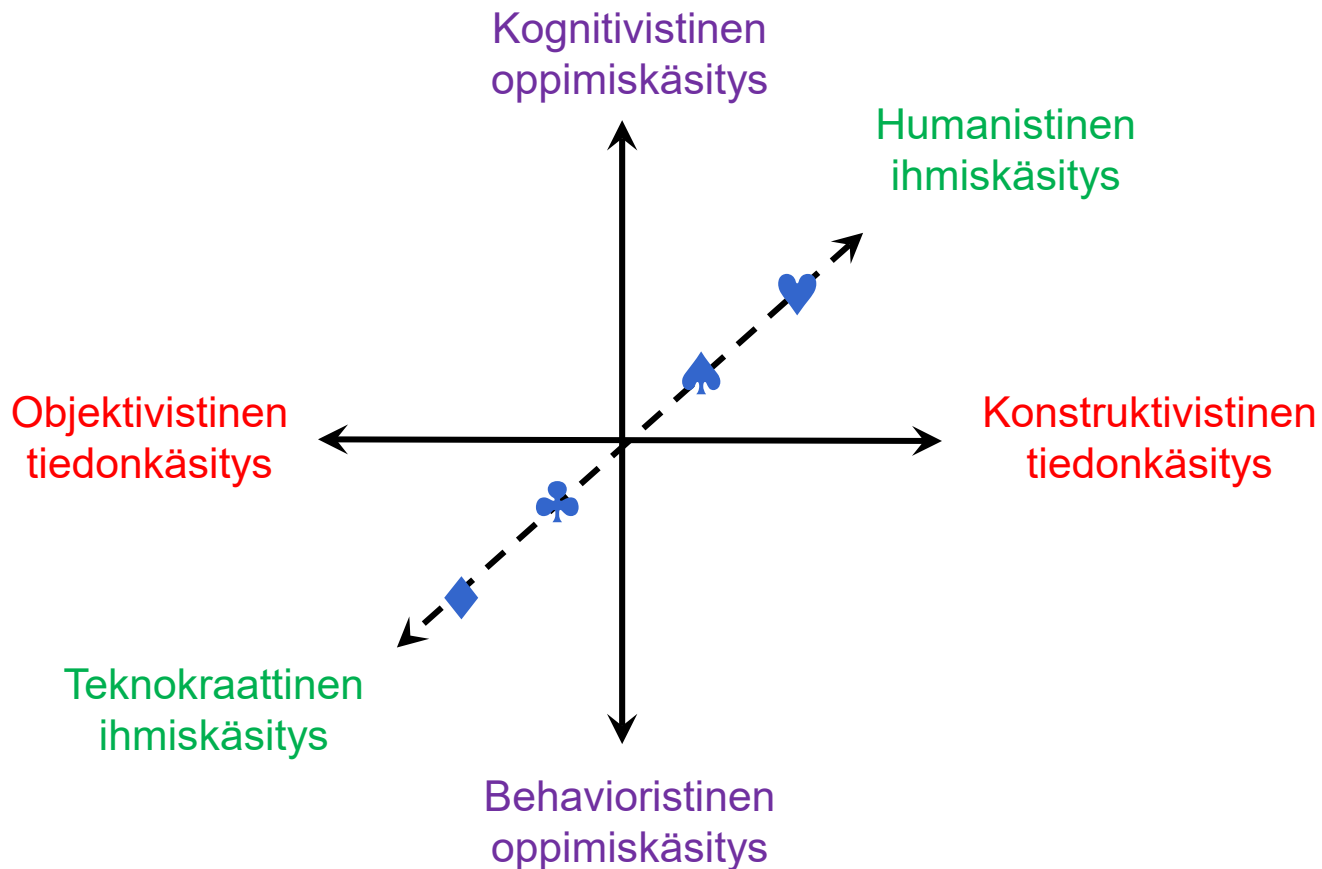
Luku 2.2 Arvoperusta

- **Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa.**
- **Arvoperusta toteutuu lukion kasvatustehtävässä, toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa.**

LOPS 2019 –PROSESSI

- Opetussuunnitelmatyön tavoitteena on saada **pedagogisessa ajattelussa** tapahtumaan aktiivinen, vuorovaikutteinen **opetussuunnitelma-ajattelun päivitys** suhteessa
- **opiskelijoihin (ihmiskäsitys),**
- **tietoon (tiedonkäsitys) ja**
- **opiskeluun ja oppimiseen (oppimiskäsitys)**
- / Lukion opetussuunnitelman perusteet ja sivistustoimen strategia/kuntastrategia.

PEDAGOGISEN AJATTELUN DIMENSIONAALISUUS

Kuvio. Opettajuuksien sijoittuminen ihmis-, tiedon- ja oppimiskäsitysten kenttään (Patrikainen, R. 1997, 241).

Johtamisstrategia

- Miten luon ja edistän **prosesseja**, joissa edellä esitetyt tavoitteet toteutuvat erityisesti seuraavien käsitteiden osalta?
- **Ihmiskäsitys**: arvokeskustelu ja tulevaisuuden kuvat/**visio**
- **Tiedonkäsitys**: arvokeskustelu ja sisällöt; tiedonalojen asiantuntemus, kompetenssi
- **Oppimiskäsitys**: uusin tieto opetuksesta, opiskelusta ja oppimisesta sekä ainedidaktiikasta

STRATEGISEN SUUNNITTELUN ELEMENTIT OPETUSTYÖSSÄ

Arvot	ohjaavat lukion toimintakulttuuria
Missio	perustehtävän määrittelyä; miksi olemme tässä työssä, mikä on tärkeintä, missä olosuhteissa lukio-opetus toteutuu
Toiminta-ajatus	mitä haluamme opetuksella edistää
Visio	millainen on ylioppilas ihmisenä saatuaan lukio-opetusta
Strategiat	miten toimimme, jotta saavuttaisimme visiona määritellyn ylioppilaan
Päämäärät	mitkä ovat ensisijaiset ja niitä seuraavat päämäärämme
Kriittiset menestystekijät	missä meidän on onnistuttava, jotta saavuttaisimme tavoitteemme
Toimintaohjelmat	yksityiskohtaiset toimintaohjeet
Tulosten mittaus	mistä tiedämme olevamme päämäärässämme
Johtopäätökset	miten kehittämistyömme jatkuu

ARVOT LUKION ARJESSA 1(3)

1. KASVATUSTAVOITTEIDEN ARVOPERUSTA

→ Millaisista **arvoista** käsin lukion kasvatus- ja opetustavoitteet asetetaan?

ARVOT LUKION ARJESSA 2(3)

2. ARVOT JA LUKION TOIMINTAKULTTUURI

- Miten tehdään **arvoja** näkyväksi arjessa?
- Miten **arvot** näkyvät pedagogisina käytänteinä?
- Millaiset **arvot** edistävät opiskelijan hyvän ja merkityksellisen elämän toteutumista opetuksen, opiskelun ja eri oppiaineiden kautta?
- Opiskelijoille tulisi perustella lukion käytänteitä nimenomaan **arvojen** kautta.

ARVOT LUKION ARJESSA 3(3)

3. MITEN ARVOT ILMENEVÄT LUKIOSSA?

- Mitkä ovat eri oppiaineiden sisällöt?
- Miten suhtaudutaan toisiin ihmisiin?
- Millaisia normeja otetaan käyttöön?
- Millaisissa opiskeluympäristöissä työskennellään?
- Mitä opetuksessa korostetaan?
- Millainen on eri toimijaryhmien (opetus- ja muu henkilöstö, vanhemmat, opiskelijat) asema esim. päätöksenteossa?

LOPS-PERUSTEET 2019

2.2 Lukio-opetuksen arvoperusta 1(4)

- Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen **uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria**. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen **taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla**.
- Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja **eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien**.
- Sivistys ilmenee **huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan** myönteisten muutosten puolesta.
- Lukion **sivistysihanteena** on pyrkimys **totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan**.
- Lukio-opetuksen perustana on **elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus**. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin **ihmisoikeussopimuksiin**.

LOPS-PERUSTEET 2019

2.2 Lukio-opetuksen arvoperusta 2(4)

- Opiskelija muodostaa lukioaikanaan **jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävistä toimintatavoista.**
- Lukio-opetus **kehittää arvo-osaamista** kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.
- Lukio-opetus **edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia.**
- Lukio-opetus on opiskelijaa **uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton**, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä.
- Lukio-opetus **kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia.**

LOPS-PERUSTEET 2019

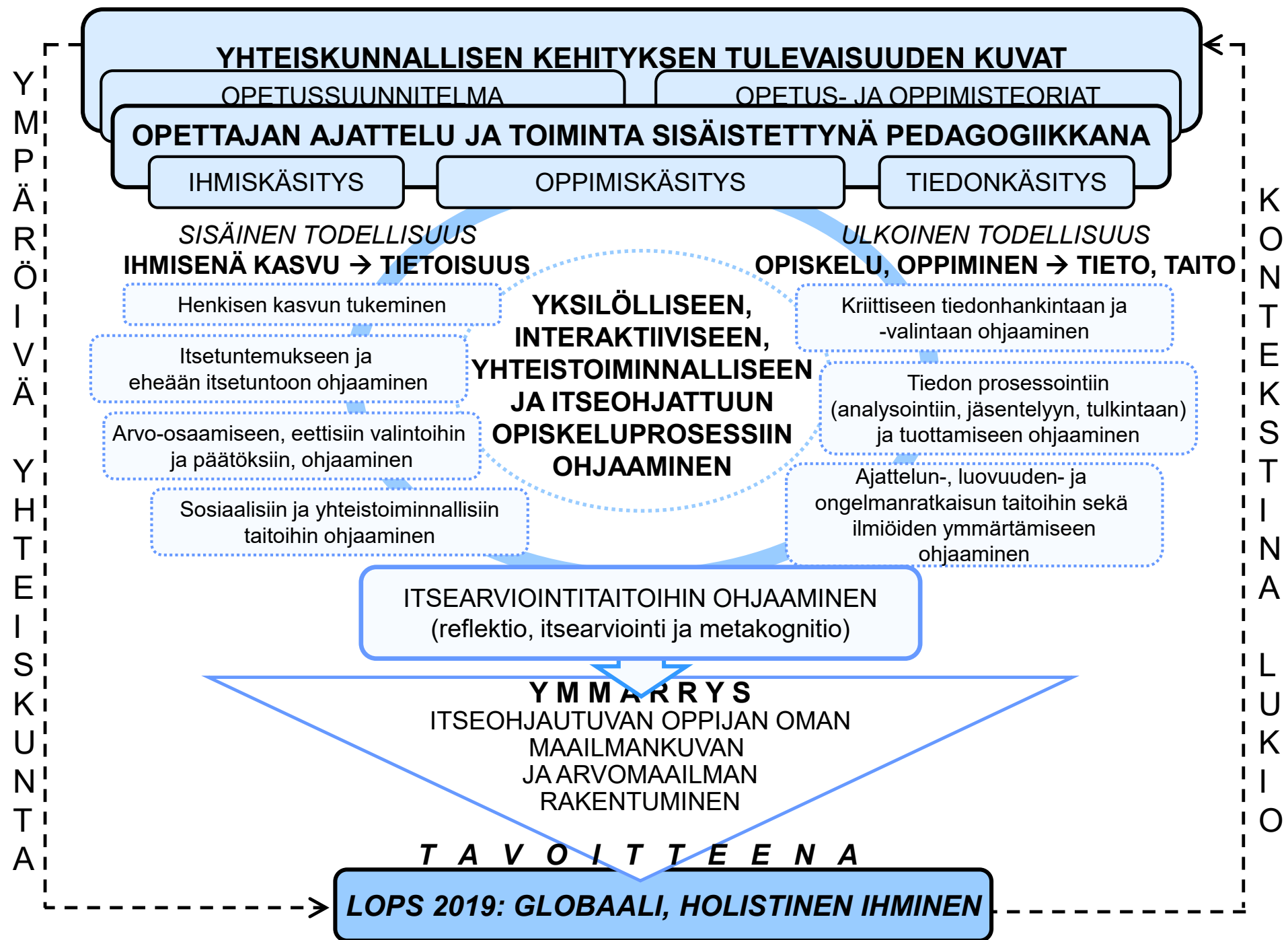
2.2 Lukio-opetuksen arvoperusta 3(4)

- Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.
- Lukio-opetuksessa **ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys** sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle.
- **Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä.**
- Lukio-opetus **kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen** YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.
- Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja **pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön.**

LOPS-PERUSTEET 2019

2.2 Lukio-opetuksen arvoperusta 4(4)

- Lukiossa kannustetaan **keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon**.
- Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan.
- Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä.
- Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.
- **Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa.**
- **Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa.**
- Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu **laaja-alainen osaaminen**.

Kuvio 1. Opettajan pedagogisen ajattelun ja toiminnan malli. Myller ja Patrikainen 1993, (vrt. Mäkinen 1998) pohjalta edelleen kehiteltynä. Patrikainen, R. 2020